

Lauantai 5.7.2014
Päiväseurat 13:00
Jukka Hautala

Hyvä kuulija,

Johdanto

Lapualaiset ovat avanneet lakeutensa ovet meidän juhluvieraiden tulla. Takana siintävän Simpsion vuoren valvovan silmän alla on vuosisatojen kuluessa monet hankkeet ja liikkeet saaneet muotonsa. Se, että juhlapaikkakuntana herättäjäjuhlille on Lapua eikä esimerkiksi Jepua, kertoo viestiä suomalaisuuden, suomen kielen ja kansallisuusaatteen läpäisemästä herätysliikehistoriasta.

Venäjän suurruhtinaskunnan länsiosasta kehittyi 1800-luvun lopulta lähtien suomalainen kansakunta. Rakennustalkoita tehtiin laajalla rintamalla. Suomalaista identiteettiä, historiankirjoitusta ja sivistystä rakennettiin ensin taiteiden, koulutuksen ja uskonnollisen ilmaisun kautta. Tähän kansakunnan kehitysvaiheeseen liittyy vahvasti tämä juhlapaikkakunta Lapua, Wilhelmi Malmivaara (1854-1922), herännäisyys ja kansanopisto.

Lapuan juhlat juhlistavat ensimmäisen herännäiskansanopiston, Karhunmäen kristillisen kansanopiston, 100-vuotistaivalta. Taustalla oli Malmivaaran huoli herännäiskotien nuorison saamisesta mukaan heräävään yhteiskuntaan. Yksi merkittävä tavoitteensa oli hengellisen perinteen uudistaminen nuorison takia. Siksi hän uudisti voimakkaasti Siionin virret, oli perustamassa kustannusosakeyhtiötä, yhdistystä ja kansanopistoa. Malmivaara totesi, että "lasten kasvattaminen on aloitettava 100 vuotta ennen niiden syntymää". On eräänlaisen välitilinpäättöksen aika. Mitä tuo 100 vuoden kasvatusrupeama on merkinnyt? Minkälaisia tuloksia se on tuottanut? Tuloksia voidaan arvioida monilla eri mittareilla.

Kasvatustyön mittareista

Yksi mitta on vaikuttavuus. Kansanopistot syntyessään merkitsivät monelle maaseudun nuorelle aivan käännteentekevää mahdollisuutta. Alkoivat koulutuspolku, joka johti maaseudulta seminaareihin ja uusiin ammatteihin. Ne, jotka kansanopiston käytyään jatkoivat isiltä perittyä maanviljelyä, olivat myös sytytettyjä uudelleen oppimisen asenteeseen. Taipaleensa alkuvaiheessa kansanopistojen työ on ollut yhteiskunnallisesti todella vaikuttavaa.

Toinen mitta on seuraliike. Herännäisyyden ja Herättäjä-Yhdistyksen näkökulmasta kansanopistot ovat kasvattaneet seuraliikkeen vastuunkantajat, seuroissa kävijät, virsien veisaajat, lähetysihmiset ja talkoolaiset. Näin aina 1960-luvulle saakka, jolloin suomalaisen yhteiskunnan rakennemuutokset vähensivät kansanopistojen roolia herännäisyyteen kasvattajina. Yhä tänään suuri vastuu herännäisyydestä ja Herättäjä-Yhdistyksestä lepää kansanopiston käyneiden hartioilla.

Kolmas mitta on se, millaisiksi ihmisiksi 100-vuotinen kasvatusprojekti on sen piirissä kasvaneita sukupolvia muokannut? Onko se tehnyt ihmisistä hyviä kansalaisia, hyviä ihmisiä, hyviä lähimmäisiä? Onko se kasvattanut ihmisiä pelokkuuteen vai rohkeuteen, valheellisuuteen vai aitouteen, kovuuteen vai lämpimyyteen, jyrkkyyteen vai avoimuuteen, paikalleen jäämiseen vai

jatkuvaan oppimiseen? Herännäiskasvatus on luonut kulttuuria, jota me voimme tänään sekä kiitollisuudella että kriittisyydellä tarkastella.

Neljäs mitta on kovin ja vaikein. Se ei avaudu luettavaksi koko laajuudessaan tai syvyydessään. Sen kriteerinä on Paavalin ajatus siitä, mikä on todella tärkeää ihmiselle, kristitylle: *”Ainoa tärkeä on rakkautena vaikuttava usko”* (Gal 5:6). Ovatko 100 kansanopistokasvatuksen vuotta – ja viipyminen seuraliikkeen liepeillä tai ytimessä – kerryttäneet myös tätä: rakkautena vaikuttavaa uskoa? Onko rakkautta ollut, onko se ollut aistittavissa? Onko rakkaus liittännyt evankeliumin äärelle myös toisia, aivan muita reittejä kulkeneita?

Elinikäisestä oppimisesta ja muutoksesta

Ihmisen on suostuttava elinikäiseen oppimiseen. Professori Juha Siltala kutsui tätä hieman ironisesti ”elinkautiseksi oppimiseksi”. Kilvoitteluperinteessä se tunnetaan jokapäiväisenä parannuksentekona. Ihminen ei tule valmiiksi. Eilen hankittu tieto ei välttämättä toimi tänään. Eilen tekemäni hyvä ei auta tämän päivän tarvitsijaa. Toisaalta, edeltävien päivien väärät valinnat ja pakot uhkaavat niin tätä kuin huomistakin päivää. Siksi ihmisen on oltava hereillä. Joka päivä. Muutokset edellyttävät oppimista. Muutoksia tapahtuu koko ajan.

Elämän perustavien muutosten edessä me olemme tapahtumien keskiössä. Olemme niiden näkijöitä ja kokijoita. Nuori hapuilee tietä ja hakee opiskelupaikkaa. Hän ei vielä osaa sanoittaa sitä, mitä elämältä odottaa, mutta valintoja on tehtävä. Valinnat johtavat muutoksiin, ja ne muovaavat polkua koko loppuelämälle.

Ihastumiset ja rakastumiset vievät rajoille, joissa elämä voi kertakaikkisesti muuttua. Elämä saa uuden suunnan ja vie mennessään tilanteisiin, joista ei olisi osannut kuvitellakaan.

Vanhemmaksi tulo muuttaa ihmisen peruuttamattomasti toiseksi. Tai jos kaikki ei mene odotusten ja toiveiden mukaisesti – se muuttaa odottajaa ja toivojaa vielä enemmän.

Lasten kasvaessa vanhemmat joutuvat oppijan paikalle. Lapset kasvattavat vanhempiaan siinä missä vanhemmat lapsiaan. Muutoksia tulee, ennakolta laaditut kaavat eivät toimikaan.

Työpaikolla meitä haastaa tai pelottaa muutos. Uutta on suostuttava oppimaan. Muutos voi olla raju ja kertakaikkinen. Työt voivat loppua tai niiden sisältö muuttuu.

Lähimpiin ihmissuhteisiin on kätkeytyneenä perustavia muutostekijöitä. Oma, puolison, läheisen tai ystävän sairastuminen muuttaa elämää. Vielä enemmän elämä menee uusiksi kun läheinen ihminen otetaan pois.

Juhlien tunnusvirren tekijä kuvaa muutosta pelon kautta: *”Pelkään päivää tulevaa.”* Pelottaako sinua huomiossa sen mahdollisesti sisältämä muutos? Mikä muutoksessa pelottaa ja uhkaa? Vai pelottaako enemmän se, ettei mikään muutukaan, että kaikki se taakka ja sameus mikä elämässä nyt on, on myös huomiossa?

Ihmisen on muutoksen aikoina helpompi katsoa taakse- kuin eteenpäin. Kristillinen kirkko kuitenkin tietää, ettei paratiisi ole takanapäin – vaan edessä. Kutsuttiin sitä sitten Taivaalliseksi Jerusalemiiksi, Taivaaksi, Siioniksi tai miksi tahansa, se on edessäpäin, ei takana. Mooses joutui erämaassa tämän ongelman eteen: karu ympäristö ja hämärä kuva luvatussa maasta laittoivat monet muistelemaan Egyptin lihapatoja: vanhoja hyviä aikoja.

Kristitty ei haikaile tilaan, jossa kaikki oli ennen hyvin. Takanapäin oleva paratiisi on lopullisesti suljettu. Lupaus koskee sitä, mikä on edessäpäin. Minne meidän katseemme hakeutuu kriisien, muutoksen tai jäsentymättömän elämäntilanteen edessä? Eikö pyyntöön: ”Tule Kristus, huomiseenkin”.

Kristus muutosten keskellä

Kristus ei ole sanonut jäävänsä eiliseen. Kristusta ei haeta peruutuspeilistä. Myöskään hän ei ole tulevaisuuteen tähyäjän saavutettavissa. Hän on luvannut olla keskellämme joka päivä. Eilen. Tänään. Huomenna. Hän on läsnä puhutussa sanassa, evankeliumissa. Hän on läsnä lupauksensa mukaan kastehetkestämme aina viimeiseen elämänrahtuseemme.

Kastejuhlasta haetaan siunaamiseen asti evankeliumi Kristuksen voimasta ja vallasta yli muutosten on tuonut toivoa ja lohtua. Sellaista toivoa ja lohtua, joka ylittää ymmärryksen, jota ei voi hallita tai sanoiksi pukea, mutta joka voi antaa suunnan, pohjan, mielen ja tarkoituksen. (ks. Ef 3:17-19)

Muutos uutena suuntana

Muutos voi olla myös innostava näky. Sitä se on ollut monen kirkkokunnan julistajan oivalluksessa. Kun mieli muuttuu (*metanoia*), kun Kristus kirkastuu uudella tavalla, se asettaa kaiken uusiin kehyksiin. Paavolle jotakin kirkastui Sepän pajassa. Lutherilla siinä, kun Jumala vaihtui käskijästä lahjoittajaksi ja Paavalilla Damaskontie muutti suunnan. Niin Paavolle, Lutherille kuin Paavalillekin tuttu ja opittu tieto joutui oivalluksen jälkeen kokonaan uuteen valoon. *Samoista tiedon ja tapojen palasista koostui uusi kuva, jossa kaikki jäsenyi Kristuksen rakkaudesta käsin.*

Muutos ei niinkään ole ihmisissä – vaan siinä, että Kristus kirkastuu ihmiselle auttajaksi. Joka päivä on aloitettava alusta. Ulkoista muutosta voi tapahtua, mutta siihen ei voi perustaa Kristuksen rakkauden ilmentymistä.

Ihmiselle on ominaista olettaa ja vaatiakin, että usko näkyy ja kuuluu puheessa, moraalisisessa nuhteettomuudessa ja varmuudessa. Köyhältä nämä puuttuvat. Köyhä voi verrata itsensä niihin, joilla ulkoisesti nähtävä usko on vahva, siitä puhutaan ja sitä seuraavat erikoiset merkit. Köyhä löytää itsestään vain puutetta. *Monet kristillisiksi nimetyt ulkoiset merkit voivat kääntyä pääläelleen. Toisen ominaisuutena ne saarnaavat ihmislähtöistä lakia: ne ovat kaikkea sitä, mitä minulta puuttuu.* Minä en kelpaa tällaisena.

Joku rukoilee kädet ruvella, että oma vaikea elämäntilanne muuttuisi. Että Jumala antaisi selvän merkin mihin suuntaan edetä. Että Jumala tekisi elämästä merkityksellisen. Että epäily ja harmaus muuttuisivat varmuudeksi. Että Kristuksen seuraaminen ja läsnäolo muuttaisivat minua paremmaksi ihmiseksi: hartaammaksi, auttavaisemmaksi, kärsivällisemmäksi ja anteeksiantavammaksi.

Pysyvän perustuksen rakennusaineet eivät ole ihmisen muuttumisessa. Perustus on siinä, että Kristus tuli köyhäksi meidän takia. Hän antaa meille rikkautensa, joka meiltä puuttuu – ja ottaa kantaakseen meidän köyhyytemme (*communicatio Idiomatum*). Siksi ”Kristuksessa Jeesuksessa on yhdentekevää, onko ihminen ympärileikattu vai ei. Ainoa tärkeä on rakkautena vaikuttava usko.” (Gal 5:6)

Lopuksi

Vaikka 100-vuotisjuhlan yhteydessä katsotaan taaksepäin, on hyvä, että juhliemme otsikko muistuttaa huomisesta. Kun kansanopistojen perustajat lähtivät tekemään työtään kasvatustyön eteen, tähtäin ei ollut vain huomisessa, vaan 100 vuoden päässä. Samaa rohkeutta mekin tarvitsemme. Ei olisi pahitteeksi nousta Simpsiön vuoren laelle katsomaan hetkeksi kauas ja avaralle. Kristus on luvannut olla kanssamme kaikki päivä maailman loppuun asti. Huominen ei ole meidän varassamme, mutta se toteutuu meidän kauttamme – joskus meistäkin huolimatta.